

Universitatea Babeș-Bolyai
Facultatea de Studii Europene

TEZĂ DE DOCTORAT

**Locuirea de la public la social:
evacuări, fondul de locuințe și revendicarea dreptului la locuire în
Cluj-Napoca**

REZUMAT

Conducător de doctorat:

Prof. Univ. Dr. Enikő Vincze

Doctorand:

George Iulian Zamfir

Cluj-Napoca

2021

Cuprins

Lista tabelelor și figurilor.....	4
Capitol 1 Introducere	5
Capitol 2 Treizeci de ani de evacuări din locuințe în România și Cluj-Napoca. Date și practice.....	11
2.1 Introducere.....	11
2.2 Conceptualizarea și studierea evacuărilor.....	11
2.2.1 Definiri și încadrări în procese sociale.....	11
2.2.2 Contexte locale postsocialiste.....	16
2.2.3 Cum se studiază evacuările.....	17
2.2.4 Concepte și categorii în interpretarea evacuărilor.....	18
2.3 Evacuări forțate în România - date sistematice și proceduri.....	21
2.3.1 Date existente.....	21
2.3.2 Metodologia cercetării derulate de Blocul pentru Locuire.....	23
2.3.3 Datele Uniunii Naționale a Executorilor Judecătorești 2001-2017.....	23
2.3.4 Date din monitorizarea de presă.....	26
2.3.5 Informații publice transmise de autorități locale urbane.....	27
2.3.6 Evacuări în timpul pandemiei.....	28
2.3.7 Motivele evacuărilor.....	29
2.3.8 Evacuare prin executor judecătoresc.....	30
2.3.9 Evacuare pe cale administrativă.....	32
2.3.10 Proceduri nelegale de evacuare.....	35
2.3.11 Soluții după evacuare.....	35
2.4 Evacuări forțate în Cluj-Napoca.....	37
2.4.1 Date disponibile.....	37
2.4.2 Strămutări și evacuări ale romilor înainte de 1990.....	38
2.4.3 Normalizarea evacuărilor la începutul anilor 1990.....	39
2.4.4 Etapele evacuărilor romilor din Cluj după 1990.....	43
2.4.5 Soluțiile autorităților publice din Cluj pentru persoanele evacuate.....	48
2.5 „Începe evacuarea. Mută-i pe ceilalți în spate, asigurați protecția. VĂ ROG PĂRĂSIȚI IMOBILUL!”	51
2.5.1 Organizare împotriva evacuărilor forțate.	51
2.5.2 „Pe mine să mă judece după legea veche!” - Cazul str. Anton Pann nr.22.....	53
2.5.3 Contract expirat în locuință din vechiul fond de stat - Cazul str. Meșterul Manole nr. 2.....	57
2.5.4 În așteptarea primăriei: evacuare din imobil retrocedat pe str. Vlad Țepeș nr. 7.....	59
2.5.5 Locuință din vechiul fond de stat pe cale de prăbușire - zona Parcul Feroviarilor.....	62
2.5.6 Evacuarea pe Facebook și în presă.....	63
2.5.7 Evacuări în fapt în politica urbană.....	64
2.6 Concluzii.....	66
Capitol 3 (De)construcție instituțională și fizică a locuirii sociale.....	70
3.1 Introducere.....	70
3.2 Reîncadrări instituționale ale marginalizării socio-locative.....	70
3.2.1 Dezvoltarea sectorului de locuire privată în Cluj.....	73
3.3 Fondul locativ din România – de la public la privat.....	75
3.4 Locuințe publice înainte și după 1990 în Cluj-Napoca.....	80
3.4.1 Transformarea instituțiilor care administrau locuințele fond de stat.....	80
3.4.2 Proiecte de locuințe publice după legea locuinței.....	87

3.4.3 Proiecte nerealizate.....	98
3.5 Universul locuirii sociale în Cluj-Napoca.....	104
3.6 Pata Cluj - proiectul soluție pentru Pata Rât.....	107
3.7 Concluzii.....	115
Capitol 4 Muncă de restricționare și muncă de revendicare a accesului la locuințe sociale.....	118
4.1 Introducere.....	118
4.2 Etnografierea marginalizării sociale.....	122
4.2.1 Moșteniri disciplinare.....	122
4.2.2 Antropologia politicilor publice.....	124
4.2.3 Etnografie instituțională.....	125
4.2.4 Expertiză și birocrație în studiul marginalizării sociale.....	128
4.3 Transformarea criteriilor de acordare a locuințelor sociale între 1997-2020.....	131
4.4 Paralelism instituțional în reglementarea accesului la locuire socială - criteriile proiectelor Pata Cluj 1 și 2.....	140
4.5 Depunerea și evaluarea dosarelor de locuințe sociale – munci instituționale.....	143
4.5.1 Munca de a fi guvernat.....	143
4.5.2 Documente și materialitate în accesarea locuințelor sociale.....	145
4.5.3 A obține documente și a depune un dosar.....	148
4.5.4 Contestarea muncii de restricționare a accesului la locuințe sociale.....	153
4.6 Concluzii.....	157
Capitol 5 Concluzii.....	159
Bibliografie.....	162

Cuvinte cheie: politici de locuire, studii de locuire, locuințe sociale, evacuări, fondul de locuințe, politici neoliberale.

Introducere

Teză urmărește în primul rând valorificarea experiențelor de activism și rezultatele cercetărilor pe tema locuirii la care am participat. Am împărțit teza în trei mari capitole care urmăresc trei dimensiuni ale politicii de locuire socială din Cluj, iar în unele cazuri ale politicii naționale de locuire: date naționale și locale și proceduri privind evacuările din locuințe, logica intrărilor și ieșirilor locuințelor din fondul public; și binomul muncă de restricționare - munca de revendicare a dreptului la locuințe sociale. Fiecare capitol are o structură relativ independentă, având potențialul de a fi constituit o temă în sine a lucrării. Un obiectiv al lucrării este sublinierea experiențelor de locuire a romilor din Cluj care au ajuns să locuiască în Pata Rât.

În baza acestor experiențe, ordinea capitolelor are și o logică cronologică: evacuările au constituit etapa de pierdere a dreptului la locuire, planificarea noilor dezvoltări de locuințe publice era momentul relativ ulterior în care nevoile de locuire putea fi luate în calcul, iar transformarea regulamentului de acordare a locuințelor sociale e faza care solidifică lipsa accesului la locuințe sociale și, implicit, la reprezentarea lor ca o categorie de populație externă corpului urban.

Datele care stau la baza lucrării sunt variate: am plecat la drum cu intenția de a expune și interpreta experiențele de interacțiune cu instituțiile în jurul depunerii dosarelor de locuințe sociale și a revendicărilor de schimbare a politicii de locuire din oraș împreună cu grupul Căși Sociale ACUM. Deci vizam în primul rând o descriere etnografică a acestui parcurs.

În timp ce am început să mă obișnuiesc cu modul activist de abordare a documentelor birocratice, ele mi-au devenit surse mai bogate de informații decât mă așteptam. În munca grupului au devenit din ce în ce mai relevante, pentru că ele reconstituiau acțiunile și logica administrativă care puteau sta la baza unor revendicări, dar care erau eliminate din discursul municipalității în timpul confruntărilor activiste. Documentația completă a HCL oferă numeroase informații, în special rapoartele de activitate ale instituțiilor și departamentelor și referatele care explică motivația luării unei hotărâri. Prin bunăvoința unor șefi de servicii din primărie am avut acces la o parte considerabilă a arhivei de HCL după 1990, însă nu la toată. Procesul de digitalizare a

hotărârilor de dinainte de 2005 a pornit ulterior colectării mele de date, însă la data finalizării tezei, pe pagina primăriei tot nu sunt disponibile proiectele integrale de hotărâri între anii 1990-2009.

Un alt tip de date îl reprezintă solicitările de informații publice, esențial în special în capitolul despre evacuări, unde în cadrul cercetării pe care am coordonat-o în gruparea Blocul pentru Locuire am solicitat date de la toate primăriile urbane din țară și de la ministerul Justiției, însă și în privința activității administrației din Cluj au oferit informații variate.

Monitorizarea de presă atât la nivel local, cât și național, a completat datele despre acțiunile administrative privind evacuările și planificarea construcției de noi locuințe publice. A oferit în plus și o imagine a reprezentării problemelor de locuire, în special pe tema evacuărilor.

Interviurile au avut varii forme, de la informal la formal, de la nestructurat la structurat. În principiu le-am urmărit ca o resursă în sens etnografic, adică prin integrarea contextului în care au fost produse. Cele mai multe au avut loc în cadrul acțiunilor activiste. Însă spre finalul redactării lucrării am contactat mai multe persoane pentru a completa sau clarifica anumite tipuri de informații pe teme organizării instituționale a producției și distribuției de locuințe de la începutul anilor 90, cât și pe tema implicării ONGurilor în servicii sociale pentru persoane evacuate. În alte cazuri, în urma interviurilor am creionat trasee de locuire și experiențe de evacuare.

Capitol 2 Treizeci de ani de evacuări din locuințe în România și Cluj-Napoca. Date și practici

Capitolul este în primul rând o reacție la invizibilizarea evacuărilor din locuințe publice în ultimii 30 de ani prin tratarea lor ca instanțe individualizante. Un corp recent de studii despre evacuări reîncadrează acest fenomen în politicile urbane, abordare concomitentă cu valorile de evacuări realizate după criza din 2008.

Capitolul pleacă de la datele produse în cadrul cercetării naționale despre evacuări pe perioada 2008-2017 pe care am coordonat-o în cadrul grupului Blocul pentru Locuire. În completare vin date naționale despre evacuări inițiate în timpul pandemiei și date concentrate pe orașul Cluj: evacuările în documente administrative la începutul anilor 90, exemple de trasee și experiențe de evacuare ale unor persoane care au ajuns să locuiască în zona Pata Rât; iar în final descrierea și contextualizarea câtorva evacuări forțate la care am asistat în calitate de activist în ultimii ani în oraș. Datele privesc în primul rând evacuările care au legătură cu fondul public de locuințe - fie că sunt locuințe fond de stat sau imobile retrocedate. Alte evacuări care privesc

locuințele în proprietate privată nu sunt obiectul acestui capitol, chiar dacă implicit, unele date le includ și pe acestea. Situația acestora este complicată și mai mult de neînregistrarea generalizată a contractelor de chirie. Cu siguranță aceasta este o altă temă care trebuie abordată în viitor.

Ceea ce aduce acest capitol este o perspectivă mai elaborată și clarificată a magnitudinii evacuărilor, atât în țară, cât și în Cluj. Astfel, contribuie la cunoașterea empirică de altfel deficitară, cauzată de neînregistrarea sistematică a acestor date. Situația nu este specifică României, după cum certifică multe autoare. Problema lipsei cunoașterii reiese din cauza unor definiții restrânse a actului în sine și a lipsei de reglementări în domeniu. Evacuarea poate avea loc pe cale administrativă de către instituțiile publice care gestionează imobile, fie ele locuințe sau terenuri. Sau poate avea loc prin executor judecătoresc, ceea ce, de obicei, implică trecerea prin instanță judecătorească, dar un titlu de evacuare poate fi și un contract de chirie, deci deciziile judecătorești reprezintă doar un segment. Există situații în care se apelează la intimidare și nu la forme juridice de evacuar, însă nu avem instrumente prin care să cuprindem magnitudinea acestei practici.

Uniunea Națională a Executorilor Judecătorești este instituția care deține cel mai precis set de date, acoperind cazurile în care executorii au fost solicitați. La o cerere de informații publice, Ministerul Justiției ne-a transmis datele pe care le-a primit de la UNEJ, conform atribuțiilor uniunii.

Din acest răspuns aflăm că un număr de aproape 25 de mii de evacuări au avut loc prin executori, în principal în perioada 2001-2018. O extrapolare pentru datele lipsă din arealul Curții de Apel București ridică numărul la 36 de mii. Iar alte extrapolări care includ alte date pot ridica numărul la 100 de mii de evacuări realizate în ultimii 31 de ani. Numărul de persoane evacuate este incalculabil. Pe de altă parte, administrațiile urbane care ne-au răspuns la solicitările de informații pentru perioada 2008-2017 enumeră aproape 2 mii de evacuări din locuințe publice, cu Galați pe primul loc - 590 de evacuări. Nu toate au răspuns clar, de exemplu Cluj și București. O altă sursă de informații cantitative este portalul instanțelor. În perioada martie-noiembrie 2020 am identificat alte câteva sute de evacuări inițiate de administrațiile publice. Toate aceste surse indică nu o imagine numerică completă a evacuărilor, ci oferă indicii asupra gravității.

În privința orașului Cluj, deciziile comitetului executiv al Consiliului Popular, ulterior Consiliul Local, din perioada 1990-1993, conțin aproximativ 800 de decizii de evacuare din locuințele fond de stat. Rapoarte ale Regiei Autonome de Administrare și Închiriere a Fondului Locativ indică faptul că o parte consistentă a lor a avut loc. Descriu apoi etape ale evacuărilor din

oraș. În prima parte sunt cele țintite pe locuințe, după care urmează o perioadă în care se efectuează evacuări de grup, care vizează romi. Desigur, acestea sunt doar cele identificate, nu totalitatea lor. Treptat multe dintre persoane au ajuns să locuiască în zona Pata Rât. După ultima evacuare în masă din 2010 de pe str. Coastei, urmează revenirea la evacuări țintite pe locuințe și se fac separat, chiar dacă există zone mai largi vizate în continuare, cum ar fi str. Meșterul Manole nr. 2. Deci normalizarea evacuărilor forțate din locuință chiar la începutul anilor 90 este un cadru care nu s-a abandonat, ci s-a cristalizat în timp.

Apoi descriu câteva evacuări în fapt la care am participat în calitate de activist și pe care le-am transmis live pe Facebook. Ele relevă câteva aspecte cheie: cum se construiește o evacuare, ce instituții sunt active și în ce direcție. În cazul unei evacuări din imobil retrocedat, primăria nu este prezentă, iar executorul alege să intre în rolul de mediator între oameni și primărie. În alte două situații, în care e vorba despre imobile ale primăriei, evacuările sunt acte ferme. Asistența socială joacă în aceste cazuri rolul de a facilita a evacuării, neexistând preîntâmpinare. De notat este și rolul central jucat de femei în negocierea evacuărilor, fie că e vorba despre rezistență din partea locuitoarelor sau a activistelor sau despre angajatele Direcției de Asistență Socială și Medicală - ceea ce vine în contrapondere a aparatului represiv masculinizat al evacuării.

Rezistența la evacuări apare în primul rând din cauza alternativelor de locuire adecvate post-evacuare: ajutorul de chirie oferit de primărie este dificil de accesat și este oferit pe termen scurt, iar adăposturile de noapte sunt considerate inacceptabile.

Fermitatea și brutalitatea actului evacuării relevă și modul în care posesia locuirii publice este redată drept una neiertătoare: imposibilitatea plății cheltuielilor este ireparabilă și conduce la umilire publică și infraționalizare a sărăciei. De notat aici este cantitatea de muncă instituțională necesară pentru ca această formă de posesie, una dintre cele mai sigure din perspectivă juridică, să devină nesigură și indezirabilă.

Ceea ce susțin este că evacuarea trebuie tratată ca un proces, nu un eveniment. Spectrul evacuării este o primă fază dintr-un proces îndelungat și tumultos, care poate culmina cu actul fizic al evacuării forțate, însă nu întotdeauna se întâmplă astfel. În plus, evacuările nu sunt mereu un dat, chiar dacă există decizie judecătorească, la mijloc aflându-se varii calcule politico-administrative care se bazează pe eventuala amânare și menținerea în stare de incertitudine a locatarilor. Ele sunt o cheie care poate susține eforturile administrative de revalorizare a anumitor

spații imobiliare din oraș. În această direcție, juridificarea problemelor de locuire este un instrument eficient.

Capitol 3 (De)construcție instituțională și fizică a locuirii sociale

În timp ce fondul privat de locuințe a devenit principala formă de dezvoltare imobiliară rezidențială, a existat și o reîncadrare a fondului locativ public: odată cu introducerea locuirii sociale, producția sa este presărată cu probleme financiare și de o tendință de a fi văzută instituțional drept cost care nu poate fi acoperit. Capitolul prezintă date statistice, documentații de hotărâri, interviuri și monitorizare mass-media pentru a prezenta transformarea fondului public de locuințe din Cluj începând cu 1990.

Începe cu o vignettă sugestivă privind cea mai recentă turnură a logicii administrative înspre valorizarea expertizei externe în conturarea strategiei de locuire și locul acordat locuirii sociale în oraș. Continuă cu o scurtă descriere a fondului de locuire privat și a acumulării de locuințe în proprietate din oraș, după care revine la o privire de ansamblu a situației locuirii în țară. Apoi prezintă tensiunile instituționale declanșate de privatizarea locuințelor publice din oraș la începutul anilor 90, descriind ulterior două tipuri de proiecte de locuințe inițiate de administrația locală: cele care s-au finalizat și cele care au rămas la stadiul de proiect. Capitolul continuă cu prezentarea extinderii administrative înspre adăposturi și organizații private a soluțiilor pentru persoanele care au nevoie de locuințe sociale și încheie cu descrierea unei noi direcții de abordare a nevoii de locuire pentru persoanele marginalizate locativ: proiectul Pata Cluj 1, continuat cu Pata 2.

Dacă, până recent, reacțiile municipalității la cererile de construcție a locuințelor sociale erau de oferire de răspunsuri juridice seci, acum avem parte de o deschidere spre reanalizarea nevoii de locuire. Contractarea Băncii Mondiale pentru realizarea unei strategii de locuire a orașului este o ocazie de a legitima direcțiile de dezvoltare imobiliară pentru cei care nu își permit achiziția de locuințe de pe piață. De altfel, modul în care BM vine să producă cunoaștere despre locuire este înspre legitimarea rolului antreprenorial al guvernării locale, conform documentelor publicate. Astfel, este o ocazie de împământenire a modelului dezvoltat accentuat în anii de după criza financiară: utilizarea spațiilor din oraș pentru proiecte rezidențiale private. Acest trend a condus în timp la o acumulare de proprietăți, cu peste 14 mii de proprietari care dețin 3 sau mai

multe locuințe în oraș. Situația nu este foarte diferită de restul țării, unde locuirea în proprietate privată este principala formă promovată, inclusiv prin fonduri publice, cum sunt cele acordate ANL și programului Prima Casă. De altfel, inițiative legislative recente precum Prima chirie, Prima cameră sau Locuința de sprijin vin în susținerea dezvoltării pieței private de locuire.

Primele măsuri de privatizare a fondului public de după 1990 au condus la tensiuni instituționale. Divizarea Grupului de Întreprinderi de Gospodărie Comunală și Locativă Cluj, instituție cheie în producția și administrarea de locuințe, a fost câmpul pe care consiliul local și cel județean au încercat să își aroge atributul de gestionar al acestora, atunci când privatizarea putea aduce beneficii politico-electorale.

Adoptarea legii locuinței și înființarea Agenției Naționale de Locuințe în a doua parte a anilor 90 au reprezentat noile cadre în care administrațiile locale puteau iniția proiecte de locuințe publice. Pe de-o parte, CL Cluj-Napoca a realizat aproape 600 de locuințe în aproximativ 20 de ani, aproape jumătate dintre ele fiind executate prin bugetul local și într-un singur proiect: ansamblul Timișului-Blajului. Nu toate proiectele realizate au decurs fără probleme, iar cereri de finanțare de la bugetul național au fost refuzate în mai multe rânduri. Pe de altă parte, mari proiecte de locuințe în parteneriat public-privat, care vizau zonele marginale și deluroase ale orașului, în mod obișnuit nu prima țintă a unor astfel de demersuri private, au eșuat. Unele dintre ele urmăresc juridic primăria și astăzi.

Astfel, numărul de locuințe publice, de la ANL la sociale, vechiul fond de stat, necesitate și de serviciu, totalizează azi puțin peste 1400 de unități. Pe parcurs, apetența administrativă pentru investiții a scăzut, după 2015 fiind finalizat un singur imobil cu 12 apartamente în 2021. Perioada coincide cu cea mai mare creștere economică a orașului din ultimii 31 de ani, deci sugerează că strategia administrativă a fost de abandonare a acestui domeniu. Ultimele măsuri de locuire, ajutorul de chirie și achiziția de pe piață a locuințelor sociale, vizează clasarea pieței private ca soluție finală pentru probleme de locuire.

În schimb, s-a dezvoltat o rețea de furnizori de soluții de locuire pentru cele mai marginalizate persoane, mare parte din ea în sistem privat. Într-o anumită măsură, fondurile publice susțin direct această direcție prin acordarea de finanțări. Chiar și centrele de adăpost în subordinea DASM, de altfel refuzate de persoanele evacuate sau pe cale de evacuare, se bazează pe colaborarea cu organizații de caritate. De notat aici că tipul de control al celor care apelează la

astfel de servicii este mult mai ridicat: de la program de acces în adăposturi până la management financiar individualizat.

Pentru locuitorii din Pata Rât s-a creat o structură instituțională paralelă care susține politica actuală administrativă de neinvestire în locuințe publice. Pata Cluj este proiectul inițiat în 2014 în colaborare cu primăria, prin intermediul Asociației de Dezvoltare Intercomunitară Zona Metropolitană Cluj, cu finanțarea statului norvegian. Proiectul, continuat cu Pata 2, reprezintă o tentativă de recreare a zonei Pata Rât ca zonă distinctă de intervențiile administrative anterioare - în principal evacuările și strămutarea în areal. Reîncadrează populația drept subiecți ai dezvoltării, care trebuie cunoscuți prin studii detaliate, negându-le calitatea de subiecți ai deposedării, care au un istoric în care își pot ancora revendicările. În plus, demersul setează nevoile de locuire ca imposibil de rezolvat prin bugetare publică locală.

Demersurile administrative de realizare a locuințelor sociale au produs în timp o imagine a inabilității instituționale de integrare a acestor locuințe în zona urbană. Locuirea socială în blocuri nou construite, una dintre cele mai eficiente moduri de creștere numerică, este redată drept aducătoare de probleme prin concentrarea populațiilor marginalizate. Direcția este de lărgire a cadrului spațial dedicat acestor proiecte în zona metropolitană.

Capitol 4 Muncă de restricționare și muncă de revendicare a accesului la locuințe sociale

Capitolul precedent a arătat cum politica fondului de locuințe publice este îndreptată spre o inabilitate instituțională deliberată de creștere numerică. Acest capitol descrie un tip de muncă complementară de restricționare a accesului la locuințele sociale existente pentru persoanele marginalizate social. La baza sa stau în principal datele provenite din experiența de activism pentru dreptul la locuire prin lentilele antropologiei politicilor publice și etnografiei instituționale. Atât politicile publice de reglementare a accesului la locuințe sociale, cât și modul de strămutare a oamenilor în Pata Rât relevă faptul că zona este nu doar un spațiu fizic, ci o construcție instituțională atentă și în directă conversație cu celelalte politici urbane.

Începând cu 2015, împreună cu gruparea Căși Sociale ACUM, am participat la susținerea a numeroase persoane, în principal din Pata Rât, la depunerea dosarelor de locuință socială. Aceasta reprezintă în primul rând o formă de contestare a practicilor de excludere a revendicărilor

dreptului la locuire chiar pe terenul care a produs această excluziune: cel birocratic. Dosarul de locuință socială reprezintă poarta de intrare în tărâmul birocratic ca acțiune activistă.

Secțiunea privind transformările criteriilor de acordare a locuințelor sociale între 1997-2020 prezintă principalele categorii de clasificare a solicitantelor de locuire. Treptat, prin cele 17 modificări, regulamentul a crescut de la o pagină și jumătate la peste 12 pagini, redimensionare ce sugerează suprabirocratizarea accesului, pe măsură ce fondul de locuințe sociale era în scădere și în timp ce Legea Locuinței nu a suferit modificări majore. La categoria Condiții de locuire, aparatul administrativ testează regimul de locuire, nu modul în care solicitantele locuiesc, recompensându-le pe acelea care au petrecut timp în chirie privată - opțiune mult mai dificil de accesat de către persoanele din Pata Rât.

Reducerea numărului de solicitări a devenit un obiectiv administrativ. După introducerea stării de neeligibilitate în 2010 și eliminării posibilității de reînnoire a dosarului, numărul cererilor scade vertiginos, contribuind astfel la scăderea artificială a nevoii de locuințe sociale din oraș. Îngrijorarea administrativă față de capacitatea de plată a chiriașilor este exprimată clar și în unele referate ale proiectelor de hotărâri. Ceea ce se preferă este chiriașul care nu aduce probleme, care se pot extinde în instanțele judecătorești. În acest sens, o perioadă mai lungă petrecută în chirie privată cu contract înregistrat reprezintă o validare de către piață a unui potențial chiriaș.

Restricționarea accesului persoanelor marginalizate prin resetarea ordinii de prioritate este clarificată poate cel mai bine de criteriul educației, care aduce punctaje considerabile celor cu diplome universitare. Această avantajare era urmărită încă de la finalizarea în 2008 a ansamblului Timișului-Blajului, unde printre cei care merită o reglementare adecvată, conform unui referat, sunt deținătorii de diplome de master. Și în argumentarea primăriei în cadrul contestării deciziei CNCD mai recente pe temă, cazul ipotetic prezentat în susținerea punctajului pentru educație este cel al unui tânăr absolvent de facultate care întâmpină probleme în a accesa locuință pe piață.

Din analiză reiese, deci, categoria urmărită de regulamentul de acordare a locuințelor sociale, iar variația criteriilor reprezintă o rafinare a testării cetățeniei urbane în condițiile austerității naturalizate.

În mod paralel, pentru persoanele din Pata Rât apare un nou sistem de evaluare a solicitărilor de locuire în cadrul proiectului Pata Cluj. În acest caz, rigurozitatea este dusă mai departe și extinsă înspre evaluarea rezilienței: cu cât o familie s-a adaptat mai bine la viața fără acces la servicii publice și condiții precare de locuire, adică a făcut eforturi în plus pentru a menține

copiii școlarizați și a menține implicarea pe piața muncii, cu atât este mai meritorie pentru a primi locuință socială. Apropiat de structura unui reality show, locuințele din proiect sunt destinate celor care au trecut „testul Pata Rât”.

Pregătirea unui dosar pentru locuință socială reprezintă cealaltă parte a monedei, este munca de a fi guvernat, de a înțelege regulile concursului de dosare și a reuși parcurgerea pașilor necesari pentru finalizare. Obținerea documentelor de la alte instituții, înțelegerea parcursului fizic și electronic al documentelor administrative, reprezintă pași care expun solicitantele la un alpinism birocratic care asigură demotivarea și în unele cazuri finalizarea parțială - etape suficiente pentru a scădea numărul de cereri eligibile. O serie de munci necesare pentru a străbate acest circuit birocratic sunt invizibilizate. În aproape fiecare etapă a alcătuirii unui dosar, persoanele din zona Pata Rât întâmpină un nealiniament cu criteriile, cum ar fi buletine temporare expirate, obținerea unei declarații notariale în cazul celor neștiutori de carte sau demonstrarea istoricului de locuire.

Simultan cu depunerea dosarelor, a urmat o muncă complementară de revendicare a dreptului la locuire, una în care persoane din zona Pata Rât au intrat în scenele birocratice în care nu aveau invitație, în special sala de ședințe a consiliului local, în căutarea unor noi metode de a obține recunoașterea dreptului la oraș prin relatarea istoricului instituțional de formare a zonei.

Concluzii

La începutul anilor 1990, fondul de locuințe publice a intrat în disoluție, producția scade vertiginos, iar locuințele devin obiect de investiție. Locuirea socială a apărut ca o nouă categorie de locuire care are în vedere noua stratificare direcționată prin politici de stat.

Trecerea de la public la social înseamnă introducerea unei fragmentări mult mai precise a sistemului de locuire și crearea unor noi raționalități de guvernare a populațiilor. De la un caracter mai universalist al locuirii se trece la conceptualizarea unei categorii de locuințe care bandajează efectele nefaste ale pieței private de locuire. Se ajunge în timp la tratarea unei categorii de populație ca anomalie ce trebuie eliminată din sistem. În acest sens, producerea și gestionarea Pata Rât este un element de referință în politicile locale de apartenență la oraș prin accesarea locuirii.